

Anna Prokopiak, dr hab. Prof. UMCS
Kierownik Katedry Psychopedagogiki Specjalnej
Uniwersytetu Marii Curie Skłodowskiej

Recenzja program mTalent AAC. Czytanie, rozumienie, komunikacja

Ocena na podstawie udostępnionej wersji demonstracyjnej oraz materiałów informacyjnych
producenta

Ogólna ocena programu

mTalent AAC. Czytanie, rozumienie, komunikacja jest interesującą i potrzebną propozycją dydaktyczno-terapeutyczną, łączącą rozwijanie czytania ze zrozumieniem z komunikowaniem się. Największą wartością programu jest odejście od traktowania czytania wyłącznie jako technicznego dekodowania tekstu. Materiał może być punktem wyjścia do rozumienia znaczeń, dokonywania wyborów, odpowiadania na pytania, komentowania, przewidywania oraz prowadzenia rozmowy.

Z perspektywy edukacji włączającej szczególnie istotne jest to, że program może umożliwiać pracę nad wspólnym tematem uczniom, którzy różnią się sposobem odbioru informacji i sposobem udzielania odpowiedzi. Uczeń mówiący może odpowiedzieć ustnie, inny może wskazać symbol lub element graficzny, jeszcze inny może skorzystać z własnego systemu komunikacji AAC. Dzięki temu ograniczona możliwość wypowiedzi werbalnej nie musi ograniczać udziału ucznia w zadaniu poznawczym.

Program należy więc postrzegać przede wszystkim jako narzędzie zwiększające dostępność aktywności edukacyjnej. Jego potencjał nie polega jedynie na zastosowaniu symboli, lecz na możliwości tworzenia sytuacji, w których czytanie, rozumienie, komunikowanie się i uczestnictwo społeczne są ze sobą powiązane.

2. Najważniejsze mocne strony programu

2.1. Integracja czytania, rozumienia i komunikacji

To najważniejsza zaleta programu. Ćwiczenie nie musi kończyć się na rozpoznaniu poprawnej odpowiedzi. Może prowadzić do dalszej rozmowy o treści, motywach bohaterów, następstwie zdarzeń, przyczynach i skutkach, a także do odnoszenia tekstu do własnych doświadczeń ucznia. Taka konstrukcja sprzyja rozwijaniu zarówno rozumienia języka, jak i funkcjonalnej komunikacji.

2.2. Wielokanałowa prezentacja informacji

Połączenie tekstu pisanego, materiału graficznego, symboli i interaktywnej formy działania zwiększa liczbę dróg dostępu do treści. Dla jednych uczniów symbole mogą pełnić funkcję wsparcia semantycznego, dla innych – przypomnienia lub podpowiedzi, a dla użytkowników AAC mogą stanowić element szerszego środowiska komunikacyjnego. Istotne jest przy tym, aby symbole były stosowane celowo i adekwatnie do potrzeb, a nie automatycznie wobec każdego ucznia z daną diagnozą.

2.3. Możliwość różnicowania sposobu odpowiedzi

Program daje potencjał do oddzielenia poziomu rozumienia od sprawności mówienia. Uczeń może wykazać rozumienie poprzez wskazanie, wybór, dopasowanie lub uporządkowanie informacji. Ma to szczególne znaczenie w pracy z osobami ze złożonymi potrzebami komunikacyjnymi, afazją, ograniczoną mową lub innymi trudnościami ekspresyjnymi.

2.4. Transfer między środowiskiem cyfrowym i materiałem drukowanym

Możliwość pracy zarówno na ekranie, jak i z materiałami drukowanymi zwiększa elastyczność dydaktyczną. Nauczyciel może rozpoczynać od wspólnej prezentacji na tablicy interaktywnej, następnie przechodzić do pracy indywidualnej albo w parach, a część zadań wykonywać bez urządzenia cyfrowego. Jest to szczególnie ważne w pracy z uczniami, dla których długotrwała aktywność ekranowa jest niekorzystna lub nadmiernie obciążająca.

2.5. Potencjał do pracy na wspólnej treści w klasie zróżnicowanej

Program może ułatwiać odejście od sytuacji, w której uczeń ze specjalnymi potrzebami edukacyjnymi pracuje stale na odrębnych materiałach. Wspólny może pozostać temat, tekst lub cel lekcji, natomiast zróżnicowany może być poziom wsparcia, liczba informacji, sposób prezentacji treści i forma odpowiedzi. Jest to rozwiązanie korzystne zarówno edukacyjnie, jak i społecznie, ponieważ wzmacnia przynależność ucznia do wspólnoty klasy.

2.6. Wspieranie refleksyjnej pracy nauczyciela

Ćwiczenia mogą służyć nie tylko do utrwalania materiału, lecz również do obserwacji, w jakich warunkach uczeń najlepiej rozumie treść i komunikuje odpowiedź. Nauczyciel może analizować, czy dziecko potrzebuje ponownego odczytania tekstu, symbolu, ograniczenia liczby możliwości, dodatkowego czasu, wskazówki kontekstowej albo wsparcia partnera. W tym znaczeniu program może dostarczać danych użytecznych dla bieżącej oceny funkcjonalnej procesu uczenia się, choć nie jest narzędziem diagnostycznym.

3. Możliwości pracy z uczniami o różnych potrzebach edukacyjnych

3.1. Uczniowie korzystający z AAC

W tej grupie program może mieć szczególną wartość. Tekst i symbole mogą być wykorzystywane do modelowania języka, budowania wypowiedzi, wyboru odpowiedzi, komentowania i prowadzenia rozmowy. Kluczowe jest jednak, aby program nie zastępował indywidualnego systemu komunikacyjnego ucznia. Najbardziej wartościowe będzie łączenie materiałów programu z tym systemem – tak, aby uczeń mógł przenosić nowe słownictwo i strategie komunikacyjne do codziennych sytuacji.

3.2. Uczniowie w spektrum autyzmu

Dla części uczniów w spektrum użyteczne może być wizualne porządkowanie treści, czytelna struktura zadania, możliwość wielokrotnego powrotu do informacji oraz wsparcie znaczenia tekstu materiałem graficznym. Program może być wykorzystywany do pracy nad rozumieniem następstwa zdarzeń, intencji i perspektyw bohaterów, przyczyn i skutków oraz do rozwijania rozmowy wokół wspólnego tematu. Nie należy jednak zakładać, że każdy uczeń w spektrum potrzebuje symbolizacji; wsparcie powinno wynikać z jego rzeczywistego profilu funkcjonowania.

3.3. Uczniowie z niepełnosprawnością intelektualną

Program może ułatwiać redukcję obciążenia językowego przy zachowaniu sensu zadania poznawczego. Możliwe jest stopniowanie ilości informacji, wielokrotne powtarzanie materiału, wykorzystanie ilustracji i symbolu jako podpowiedzi oraz praca na treściach odnoszących się do codziennego funkcjonowania. Szczególnie istotne jest, aby celem nie było samo wykonywanie ćwiczeń, lecz rozwijanie rozumienia i komunikacji funkcjonalnej.

3.4. Uczniowie z afazją i innymi trudnościami językowymi

Możliwość odpowiedzi niewerbalnej lub wspieranej symbolem pozwala ograniczyć sytuacje, w których trudności ekspresyjne są błędnie interpretowane jako brak rozumienia. Uczeń może najpierw wskazać poprawną odpowiedź, następnie – zależnie od możliwości – nazwać ją, odczytać, rozwinąć wypowiedź albo wykorzystać odpowiedni element własnego systemu AAC.

3.5. Uczniowie z trudnościami w czytaniu ze zrozumieniem

Program może wspierać uczniów, którzy prawidłowo odczytują tekst, ale mają trudność z selekcją informacji, rozumieniem zależności, wnioskowaniem lub zapamiętywaniem treści. W ich przypadku symbole i ilustracje powinny być używane selektywnie – jako wsparcie znaczenia kluczowych pojęć, sekwencji wydarzeń lub relacji przyczynowo-skutkowych, a nie jako zastępstwo tekstu.

3.6. Uczniowie z trudnościami w koncentracji i funkcjach wykonawczych

Wersja demonstracyjna pozwala dostrzec potencjał uporządkowanej, etapowej pracy i krótkich zadań interaktywnych. Może to być pomocne dla części uczniów z trudnościami w utrzymaniu uwagi lub organizowaniu działania. Należy jednak zaznaczyć, że na podstawie samego demo nie można stwierdzić, czy program został zaprojektowany lub zwalidowany specjalnie dla tej grupy. W praktyce nauczyciel powinien dobierać czas pracy, liczbę bodźców i poziom podpowiedzi indywidualnie.

3.7. Uczniowie bez rozpoznanych specjalnych potrzeb edukacyjnych

Materiały mogą być również wykorzystywane w pracy z całą klasą. Uczniowie mówiący i czytający samodzielnie mogą odpowiadać pełnymi wypowiedziami, uzasadniać wybór, tworzyć pytania do tekstu lub pomagać w modelowaniu języka AAC podczas pracy w parach. Dzięki temu wsparcie komunikacyjne może stać się elementem wspólnej kultury komunikacji, a nie rozwiązywaniem przeznaczonym wyłącznie dla jednej osoby.

4. Przykładowe sposoby wykorzystania programu w klasie

Program może być wykorzystywany w różnych organizacjach pracy. Szczególnie użyteczne wydają się następujące rozwiązania:

- **Praca z całą klasą na tablicy interaktywnej:** wspólne czytanie tekstu, wybieranie odpowiedzi, uzasadnianie, komentowanie i przewidywanie dalszego ciągu; różni uczniowie mogą odpowiadać w różny sposób.
- **Praca w parach:** jeden uczeń czyta lub prezentuje pytanie, drugi odpowiada; następnie role mogą się zmieniać. Para może łączyć ucznia mówiącego i użytkownika AAC, pod warunkiem zachowania równorzędności udziału obu osób.
- **Stacje zadaniowe:** jedna grupa pracuje na urządzeniu, druga z kartą pracy, trzecia porządkuje sekwencję zdarzeń, a czwarta prowadzi rozmowę lub wykonuje zadanie komunikacyjne związane z tekstem.
- **Małe grupy zadaniowe:** uczniowie wspólnie analizują tekst, wybierają najważniejsze informacje, tworzą plan wydarzeń, dobierają symbole albo przygotowują pytania dla innych.
- **Praca indywidualna:** materiał może służyć do utrwalania umiejętności, ćwiczenia tempa pracy i sprawdzania, jakiego rodzaju wsparcia uczeń potrzebuje.
- **Ocenianie kształtujące:** odpowiedzi ucznia mogą być punktem wyjścia do informacji zwrotnej: co już rozumie, gdzie potrzebuje dodatkowej wskazówki i jaka forma wsparcia jest dla niego najbardziej skuteczna.

5. Wartość programu w perspektywie edukacji włączającej

Z punktu widzenia edukacji włączającej szczególnie istotne jest rozróżnienie pomiędzy wspólnym celem a zróżnicowanymi drogami dochodzenia do niego. Program może wspierać takie podejście, jeżeli nauczyciel wykorzystuje jego elementy elastycznie.

Wspólny element lekcji	Możliwe zróżnicowanie	Korzyść dla klasy
Temat lub tekst	tekst pełny, tekst ze wsparciem graficznym, symbolizacja wybranych pojęć	wszyscy uczniowie uczestniczą w tej samej aktywności tematycznej
Pytanie do treści	odpowiedź ustna, wskazanie, wybór symbolu, AAC, dopasowanie	rozumienie nie jest utożsamiane wyłącznie ze sprawnością mówienia
Poziom wsparcia	liczba podpowiedzi, czas, liczba opcji, powtórzenie, pomoc partnera	możliwe jest stopniowanie trudności bez izolowania ucznia
Forma pracy	cała klasa, para, mała grupa, praca indywidualna	program może być włączony do naturalnej organizacji lekcji

6. Warunki metodyczne właściwego wykorzystania

Wartość programu będzie zależała nie tylko od jego funkcji, ale także od sposobu wykorzystania przez nauczyciela. W pracy ze zróżnicowaną klasą wskazane jest zachowanie kilku zasad:

- program powinien wspierać, a nie zastępować indywidualny system AAC ucznia;
- symbole należy stosować funkcjonalnie i selektywnie, zgodnie z potrzebami konkretnej osoby;
- interakcja z ekranem nie powinna zastępować rzeczywistej rozmowy, wymiany społecznej i działania w naturalnych sytuacjach;
- zadania wyboru powinny być rozszerzane o pytania otwarte, komentowanie, uzasadnianie i przewidywanie;
- należy różnicować nie tylko poziom trudności, lecz także sposób prezentacji informacji, czas pracy i sposób odpowiedzi;

- nie należy utożsamiać diagnozy klinicznej z określonym profilem potrzeb edukacyjnych – dwóch uczniów z takim samym rozpoznaniem może wymagać zupełnie innego wsparcia;
- program powinien być włączany w szerszy plan dydaktyczny i komunikacyjny, a nie traktowany jako samodzielna metoda terapii.

Ocena końcowa

Na podstawie dostępnej wersji demonstracyjnej program mTalent AAC. Czytanie, rozumienie, komunikacja oceniam bardzo pozytywnie jako narzędzie wspierające edukację uczniów o zróżnicowanych potrzebach komunikacyjnych i edukacyjnych. Jego szczególną zaletą jest łączenie aktywności poznawczej z możliwością komunikowania odpowiedzi różnymi kanałami.

Największy potencjał programu widzę w pracy w klasie zróżnicowanej, w której uczniowie mogą pracować nad wspólną treścią, ale korzystać z różnego poziomu wsparcia i różnych form ekspresji. Taki sposób wykorzystania sprzyja indywidualizacji bez niepotrzebnej separacji ucznia od grupy, a jednocześnie pozwala nauczycielowi projektować zadania dostępne dla większej liczby osób. Szczególnie wartościowe będzie wykorzystywanie programu nie jako zbioru zamkniętych ćwiczeń typu „dobrze–źle”, lecz jako punktu wyjścia do rozmowy, współpracy, rozwijania języka i budowania uczestnictwa. Wtedy mTalent AAC może pełnić funkcję nie tylko pomocy do czytania ze zrozumieniem, lecz również narzędzia wzmacniającego dostępność procesu dydaktycznego i udział uczniów ze zróżnicowanymi potrzebami w życiu klasy.

 Podpisano przez/ Signed by:
ANNA
PROKOPIAK
Data/ Date: 17.08.2026 16:06
mSzafir